

บทที่ 5

บทสรุป

การค้าต่างประเทศของอยุธยาได้พัฒนาขึ้นตามสถานการณ์ของการค้าระหว่างประเทศตามลำดับ การค้าส่งออกซึ่ง เป็นรูปหนึ่งของการค้าต่างประเทศของอยุธยาได้กลายเป็นหนทางที่จะนำรายได้มาสู่รัฐอยุธยาด้วยการขายผลิตผลท้องถิ่นไปส่งตลาดต่างประเทศ โดยแสวงหาผลกำไรจากการผูกขาดสินค้า ความหลากหลายของผลิตผลท้องถิ่นของอยุธยาดึงดูดให้พ่อค้าต่างชาติเข้ามาติดต่อการค้ากับอยุธยาในแต่ละยุคแต่ละสมัย และสร้างสรรค์ระบบการค้าให้ซับซ้อนขึ้นเป็นลำดับ มีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการค้าส่งออกมากขึ้น เช่น พระมหากษัตริย์ ขุนนาง แต่กระนั้นก็ตามสถานะของการค้าต่างประเทศของอยุธยาก็ยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของการค้าระหว่างประเทศด้วย การเข้ามาของบริษัทอินเดียตะวันออกในช่วง พ.ศ. 2150-2284 (ค.ศ. 1608-1741) ทำให้ปริมาณการค้าส่งออกของอยุธยาเพิ่มขึ้น ซึ่งนั่นหมายถึงความต้องการผลิตผลท้องถิ่นของอยุธยาในปริมาณเพิ่มขึ้นด้วย รัฐและผู้ส่งออกเองจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการดำเนินการค้าที่เหมาะสม เช่น วิธีการรวบรวมสินค้า วิธีการเสียภาษีและค่าธรรมเนียม ตลอดจนการขนส่งสินค้า ขณะเดียวกันรัฐจำเป็นต้องระมัดระวังไม่ให้ผลประโยชน์ทางการค้าของตนต้องสูญเสียไปด้วย

วิธีการดำเนินการค้าที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงที่บริษัทอินเดียตะวันออก เข้ามามีบทบาทในการค้าต่างประเทศของอยุธยานั้น เป็นดังนี้

วิธีการรวบรวมสินค้าได้ เปลี่ยนแปลงไปจาก เดิมซึ่งต้องรอคอยสินค้าจากแหล่งผลิตผ่านระบบส่วย อากรขนอน บรรณาการ หรือจังกอบ ซึ่งเป็นระบบการรวบรวมสินค้าของรัฐ ทำให้ไม่ทันกับ เวลาที่เรือจะต้องออกเดินทาง และไม่ทันกับความต้องการของผู้ส่งออกที่มีมากขึ้น การเข้าไปเร่งรัดจัดซื้อผลิตผลโดยตรงโดย เจ้าพนักงานของรัฐ หรือตัวแทนของบริษัทอินเดียตะวันออก ทำให้ได้รับสินค้าได้รวดเร็วทันเวลาขึ้น ขณะเดียวกันก็ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมผูกขาดในกรณีที่เป็นสินค้าต้องห้าม

วิธีการจ่ายภาษีและค่าธรรมเนียม นิยมได้ เปลี่ยนไปเฉพาะการ เสียค่าธรรมเนียม นิยมแก่เจ้าพนักงานของรัฐ รัฐและบริษัทอินเดียตะวันออกได้ตกลงที่จะให้รัฐออกกฎหมายที่แน่นอนสำหรับการ เสียค่าธรรมเนียม เหล่านี้ ไม่ว่าจะในรูปของชวัญ หรือ เงินแก่เจ้าพนักงาน

วิธีการขนส่งได้หันไปขนส่งด้วย เรือกำปั่นมากขึ้น เพราะเรือกำปั่นมีระวางบรรทุกสูงกว่า แต่เหตุที่ผู้ส่งออกยังใช้เรือสำเภา (แบบจีน) อยู่ ก็เนื่องมาจากการใช้เรือสำเภา (แบบจีน) จะได้ เปรียบกว่าเรือกำปั่นทั้งในด้านภาษีและความสะดวกทั้งยังจอดแวะตาม เมืองท่าต่าง ๆ ได้มากกว่า

นอกจากนี้การขยายบทบาททางการค้าของบริษัทอินเดียตะวันออกโดยเฉพาะบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา ยังทำให้ผลิตผลท้องถิ่นของอยุธยา เป็นที่รู้จักและต้องการมากขึ้นในตลาดต่างประเทศ อันเป็นการขยายสู่ทางการค้าให้แก่ผลิตผลท้องถิ่นของอยุธยาด้วย

แต่ภายหลังจากที่บริษัทอินเดียตะวันออกได้ลดหรือยุติบทบาทของตนเองไปแล้ว การค้าส่งออกของอยุธยา การได้รับการทดแทนโดยการขยายตัวของการค้าสำเภาสยาม-จีน ทำให้สถานะของการค้าส่งออกของอยุธยายังคงทรงตัวอยู่ได้แม้ว่าประเภทของผู้ส่งออกจะลดน้อยลงก็ตาม

การค้าส่งออกของอยุธยาส่งผลกระทบต่อระบบ เศรษฐกิจใน เขต เมืองท่ามากกว่าใน เขตชนบท เนื่องจากรัฐพยายามควบคุม และผูกขาดการค้าต่างประเทศ นอกจากนั้นขุนนางซึ่งอยู่ตามแหล่งผลิตสินค้าต่าง ๆ ก็ยังกีดกันมิให้ไพร่พล เมืองของตนได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการ เก็บรวบรวมสินค้าได้